

Wróbel, Piotr

"Deutschlan im zweiten Weltkrieg, t. V: Der Zusammenbruch der Defensivstrategie des Hitlerfaschismus an allen Fronten (Januar bis August 1944)", wyd. Wolfgang Schumann, Wolfgang Bleyer, Berlin 1984 :
[recenzja]

Przegląd Historyczny 76/3, 642-643

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Ciekawy i cenny ze względu na brak wcześniejszych opracowań jest również rozdział poświęcony prasie giełdowej. W tej dziedzinie powiązanie z wielkim kapitałem widać szczególnie wyraźnie.

Dużą zaletą tej pracy, ułatwiającą zapoznanie się z prezentowanym materiałem, są zestawienia i tabele. Książkę uzupełnia indeks osobowy.

H. G.

Ulrich Hunger, *Die Runenkunde im Dritten Reich. Ein Beitrag zur Wissenschafts- und Ideologiegeschichte des Nationalsozialismus*, Peter Lang, Frankfurt am Main—Bern—New York—Nancy 1984, s. 508.

Nie stworzono do dziś syntezy historii nauki w III Rzeszy. Napisano natomiast wiele monografii poświęconych poszczególnym zagadnieniom tego wielkiego tematu. Jedną z nich jest książka Ulricha Hungera, powstała, po małych przeróbkach, na bazie doktoratu obronionego w 1982 roku w Getyndze u prof. Düwela i wydana w serii „Europäische Hochschulschriften, Reihe III Geschichte und ihre Hilfswissenschaften”, tom 227. Pracę poświęcono popularnym w III Rzeszy badaniom nad runami, podejmowanymi przez naukowców, amatorów a nawet przywódców państwowych. Przerysowana i uideologiczniona, nieomal kabalistyczna interpretacja pisma runicznego miała stać się częścią „ideologii germańskiej”, dowodzić kulturowej i rasowej wyższości Germanów, ich prawa do ekspansji i władania innymi ludami. Autor, przedstawivszy czytelnikowi we wprowadzeniu swój kwestionariusz i metodę badawczą, stan badań i źródła, opisuje w pierwszej części pracy głównych „eksponentów” badań nad runami oraz narodowosocjalistyczne instytucje prowadzące te prace. W drugiej części Hunger wraca do prehistorii runologicznych dociekań i ukazuje wysiłki amatorów na tym polu. W trzeciej części pracy przedstawia konkluzje — wkład runologów do „brunatnej” ideologii i polityczne konsekwencje badań.

Książka Hungera poświęcona jest zagadnieniu dość szczegółowemu, lecz posiada wiele zalet czyniących ją atrakcyjną nie tylko dla badaczy narodowosocjalistycznej ideologii. Jest zajmująca, ukazuje mniej znane sfery działania SS, Rosenberga, Himmlera i uniwersytetów. Przedstawiając zainteresowania Reichsführera SS na tym polu dodaje kilka rysów do charakterystyki tej ciemnej, do końca nie przejrzonej postaci i może być interesującą podstawą do rozważań na temat patologii nauki w państwie totalitarnym.

P. W.

Deutschland im zweiten Weltkrieg, t. V: *Der Zusammenbruch der Defensivstrategie des Hitlerfaschismus an allen Fronten (Januar bis August 1944)*, wyd. Wolfgang Schumann, Wolfgang Bleyer, Akademie-Verlag, Berlin 1984, s. 702.

Prezentowana praca autorstwa kilkunastu naukowców z Centralnego Instytutu Historii Akademii Nauk NRD, Wojskowego Instytutu Historycznego NRD i Instytutu Marksizmu-Leninizmu przy KC SED z pewnością zasługuje na miano monumentalnej. Przedstawiono w niej obecny stan badań nad historią II wojny światowej podejmowanych w kraju naszych zachodnich sąsiadów. Stworzono wielką syntezę tak ważnego a zarazem tragicznego okresu w dziejach Niemiec. Autorzy

jako szczególne zadanie postawili sobie opracowanie miejsca II wojny światowej w walce między kapitalizmem a socjalizmem. Kolejne, chronologicznie konstruowane tomy podejmują problemy niemieckiej polityki gospodarczej, zagranicznej i wewnętrznej, antyfaszystowskiego ruchu oporu, hitlerowskiej ideologii i propagandy. W pierwszym tomie rozpoczęto od przygotowań do wojny i doprowadzono jej przebieg do 22 czerwca 1941, tom drugi zamyka listopad 1942, trzeci — wrzesień 1943 a czwarty — koniec 1943 roku. W przygotowaniu pozostaje tom szósty — obejmujący okres od czerwca 1944 do 8 maja 1945. W piątym tomie opracowano szczególnie dokładnie następstwa radzieckiej ofensywy zimowo-wiosennej 1943/1944, jej wkład do ostatecznego rozgromienia niemieckiej obrony, walki morskie na Morzu Północnym, przygotowania do inwazji alianckiej i jej przebieg, naloty na Rzeszę i ich konsekwencje. Przedstawiono także walki we Włoszech, działania marynarki w innych akwenach, niemiecką politykę gospodarczą, wewnętrzną i międzynarodową w tym okresie, zaborcze plany na lata powojenne, prace nad unowocześnieniem hitlerowskiego arsenału, sytuację w krajach osi. Tom zawiera 13 map, 96 zdjęć na wklejkach, liczne kopie dokumentów, szkice, schematy i tabele, co bardzo ułatwia lekturę. Szkoda tylko, że na przykład przy obszernym opisie walk o Monte Cassino nie pada ani razu nazwa naszego kraju, a klasztor zdobył po prostu korpus nowozelandzki. Szkoda, że wśród wielu zdjęć obozów koncentracyjnych zabrakło fotografii z Polski. Jeśli nie liczyć zdjęcia, na którym Mieczysław Moczar stoi przed siedemnastoosobowym oddziałkiem i które zostało podpisane „Partyzanci jednostki »Franek« w lasach Warszawy”, to nie ma w całej książce podobizny ani jednego polskiego żołnierza ani w ogóle Polaka. Uderza też, choćby przy studiowaniu aparatu naukowego, w jak niewielkim stopniu autorzy korzystali z ogromnego dorobku historiografii zachodnich, a nieduże fragmenty tekstu poświęcone Polsce oparto, nie bez skutku, na literaturze jednostronnej i nieaktualnej.

P. W.

Zapiski opracowali: Stefan Ciara (S. C.), Halina Górka (H. G.), Małgorzata Karpińska (M. K.), Rafał Karpiński (R. K.), Tomasz Kizwalter (T. K.), Jerzy Skowronek (J. S.), Kazimierz Stembrowicz (K. S.), Andrzej Szwarec (A. S.), Marek Urbański (M. U.), Włodzimierz Witczak (W. W.), Piotr Wróbel (P. W.).